

(א) [לקמן עב. חולין פד:];
 (ב) [נכרת כה. וי"ט];
 (ג) פסחים י: [ע"ש];
 (ד) פי' [נעתיק] דבר
 שמועט לשטות עליו כלי
 כקפה פ"א גזל ממש
 והמוס' פ"א דף קו;
 פירוש כמו גזל ממש,
 (ה) [קמן ג. טו: סנהדרין,
 ט: ס: (ו) ס: פיה
 פ"ב מ"ד: (ז) נכרת יט:
 סנהדרין י: (ח) [ע"ה תוס'
 יבמות ה. ד"ה גימור];
 (ט) [קמן ג. טו: סנהדרין,
 ט: ס: (י) ס: פ"א:
 נספיק]; (י) [נמתיב יט:
 (ז) נכרת טו: (ס) [ע"ה תוס'
 (י) וירקא בא]; (יא) וי"ט
 הישג מוס' לקמן עב. ותוס'
 חולין פד: (יב) [ע"ה
 כ"ט:]; (יג) [ע"ה וע"ה
 הישג]; (יד) [ע"ה הישג];
 (טו) [פרה פ"ב מ"ד];
 (טז) [ספרי ויטא חותק
 י"ב, ט:]; (יז) [פרה פ"ב
 מ"א]; (יח) [וירקא א' ב';
 תמורה ה.];

תורה אור השלם

1 ויהי העיר הקרובה אל
 החלל ולקחו וקני העיר
 והואו עולת בקר אשר
 לא עבד בה אשר לא
 מקשה בעל;

דברים כא ג
 2 את תראה את שור
 אדוך לא את שני נדחים
 והתעלמת מדם השב
 השבים לאדוך;
 דברים כב א
 3 אפס כי לא ידעהו בך
 אביון כי בך יתקרב ו?
 בארץ אשר י? אלהיו
 נתן לך נזילה לרשתה;
 דברים טו ד

לעוי רש"י

קביל"א וקביל"א יחד,
 קרול;
 קובל"ה [קוביל"א]. צמר.
 ודיל"ש קרובת.

מוכף רש"י

בתורי. יספור פועלים
 וימסור להם שוורים שלו
 למסור והם ימסור השוורים
 ויסקו (לשון סמיה)
 צעדות וכחמים ומלאכה
 לא תעלה לנלוס שאין
 מושפך לך [חולין י"ד:
 אלא מואלי לביא
 למשעבט מניה. דהאי
 מתי' ולא טלה אלא אלא
 דהאי מניחו דוקא, או ירשא
 יוסף, ותנא לדין אלו
 ההוא ולא דמיין כי משיית
 דוקא דנמנא מניה (סנה
 ע"ב); לרבה. כדי שלא
 יאכלנו עש (פסחים כו);
 הכניסה לרביקה. עגלה
 ערופה רבקה קופל"א
 זנב"ו; קשטין ארבע
 פרות יסד (ע"ה ס"ב);
 ורשה. מנואה ע"ה
 תמורה (ע"ה). אשר לא
 עובד בה מכל מקום.
 ד"א דעגלה לא מתפרק
 ההא אלא ע"ה. שכן
 עליה עוף. כפייה אדומה
 קאי, פסחה וכו' על גבה,
 אע"י דכתיב עלה עליה
 עול. דתמנע עליה פלגו
 עליה בעגלה, ופי' משום
 דכתיב עול, לא מרתיב כי
 שאר עבודות נמשכת סוטה
 (מו). פלגו הכי כהא עליה
 כשהי לא נחלה לה. והוא
 הדין להסיק לרבקה דהיא
 (פסחים י"ד). עלה עליה
 זכר פסולה. לנחלה לה
 והוא קרין לתיק מדות (ע"ה).
 עובד בה מכל מקום.
 לפיכך מרדכי בנורה שזו עול
 עול נמשכת סוטה (ע"ה).
 שהיה זקן ואינה לפי כבודו.
 (ע"ה). או שהיתה מלאכה
 שלו מרובה משל חבריו.
 צעתי נטול מלאכתו לרדוף
 לחימי ימירי על דמי האכזה
 ולא ילוח עגלים להשיב לו
 יותר ממה שנתתי להם
 ומלאה הוא מפסדו (ע"ה).
 לכן נאמר והתעלמת. כבוד
 הכיבוד דומה לה לא מכל
 להתעלם. (ע"ה).

דניש פסדיהו. שרוב עבודת קרקעות שלהן צשוורים היתה
 אף חרישת הכרמים וצירתם מנהיגים כלי המחרשה בעגלה בין
 שרות הכרם עם הצורכים ונותנין שם העגלים לפיכך אם אין
 העגלים עליהם יש הפסד גדול שאין דרך הפועלים לחוס על
 הכרם ועל הצורכים ומנהיגים אותן
 על הגפנים ועל הנטיעות והם
 מתקלקלין והשוורין נספדין ונשברים:
 מגור. קביל"א זנב"ו: נודמו לו
 אורחים. קס"ד טעמא משום דמתכבד
 כהם ואיכא לזרעה ולזרכו: שאני
 הסס דקא קני לה. בשטיחה זו הוא
 שורפה ומה היא שריפתה: אי משום
 עינא. שמשלט בה עין רע של
 אורחין: אי משום גניי. פן יגנבה
 הארחים: הגניש לרבה. בעגלה
 ערופה קאי. רבקה קופל"ה זנב"ו:
 שמדקיס שלש צמות או ארבעה
 צלואריהן זו אלל זו ודשים הישה:
 פויה. הואיל ולא נתכוון שמדוש:
 ואם צביל שטיק ויטוה. שהיתה
 כמה דשה והכניס אל הנח לס
 שטיק ואף נתכוון שמדוש פסולה:
 הא לא דמיא. תירוצא היא: שכן
 עליה עוף. צפרה אדומה קאי: עלה
 עליה זכר פסולה. שנאמר' אשר לא
 עלה עול כו' ומתנא עול אין לי
 עלה עול כו' במסכת סוטה (דף מו.).
 והאי הכניסה לרבקה ודשה ללא
 ניחא ליה זה דמיא לשכן עליה עוף:
 משמט בהן נתמין. וכו"ש זנב"ו:
 זנב"ו לא ע"י האור. לא יתן הכלי
 על האור: מגריפות. ודיל"ש עשוין
 לגרוף הכירות או להפריש מאליהם
 המדוקקים: שמתפין. פוגמן: מאי
 ענייניה גניי. מה לו להשתמש בו
 יבא זנב"ו וישתמש בו: והשתלמה
 מהם. וללמדך זה שמותיהם: והשתלם:
 ופעמים שאי אהם משתלם. דכתיב'
 לא תוכל להתעלם: והיא צניס
 הקצרות. האכזיה צניס הקצרות:
 ואינה לפי כבודו. ששייבה: או שהיה
 נטול ממלאכה שלו. שיתבל הצנעה
 מרובה על דמי האכזיה: האי
 עשה. השז שטיכס"ו. ואע"ג ללא
 תעשה נמי איכא אין לא תעשה
 מועיל לחותם לא תעשה אלא
 צניס הוא דקא דמי ליה כדאמרין
 עיבתה לא תעשה דמי (דף כה.). לא תעשה ועשה.
 נפש לא יעלה. קדושים יהיו:
 לא

בתורי דנפיש פסדיהו. כ"ח גרס בתורי פירוש פועלים
 שמוליכים השוורים לחרישה ואין מעמיקין המחרשה
 שלשה טפחים ואין הזרע נקלט ב"היטב":
 לצורכו ולצורכה מאי. דוקא צשטוח סתם מצינא ליה וכל
 דדמי ליה דשדע אדמי צשטוח שטוחה
 יותר מכדי זורכה עד שיתקלקל
 אצל צפרה ש"אמרין דקורא צפן אף
 ע"ג לזרכו הוא כמו זורכה ולא
 גרין לזכא לניחש למידי כיון שקצבו
 לו זמן אחד לנשלים יום או אחד
 ל"ב חש ולא ילמדו בו בתחלה הם
 לא יקרא וישנה וכלי נחשת דמיא
 לקמן דמשתמש אפי' בחמין וכלי כסף
 זנב"ו אפי' לזרכו מותר כיון שעל
 ידי אותו שמיש שאינו יכול לזכא
 לדי קלקול? ומדע דהוי דוקא לזכא
 הכלי מאי פריך? פקדון מאי עבדימיה
 גנייה כיון שהוא שומר לו לו לעיין
 שלא יתקלקל אע"פ שהעגלים אינם
 אורחים לו להשתמש?
 הכניסה לרבקה ורשה. נוספת'
 (דפרה) ט' תני לה גני
 פרה אדומה: בשביר שתינק
 ותרדוש פסולה. ונסיפא (דנוספתה)
 קמי לזרכו פסולה ולזרכה כשירה'
 ולכן פריך ואמרו לזרכו ולזרכה
 חשיב כמו זרכו ולסור ומשני דהתם
 דאורייתא פסולה כמו זא עלי' זכר
 דפסולה מדרב פפא וא"ת ואמאי
 מיימי ההיא דשכן עליה עוף ואי
 משום דרב פפא אמר למלתיה עלה
 אמאי לא אמר אף דהכניסה לרבק'
 וי"ל משום דצרייתא היא אצל הך
 דשכן עליה עוף היא מתניין:
 אף עובד דניחא ליה. וא"ת ובפרה
 אדומה מנלן דבעינן דניחא
 ליה דבשלמא למאן דליין (סוטה
 דף מו.) עבודת צפרה מג"ש דעל
 עול ניחא אלא למאן דלית ליה ג"ש
 ומשכח עבודת צפרה גופיה מנלן
 דבעינן דניחא ליה וי"ל דמיון דמיון
 דפסול עול ועבודת ג"ש לענין דניחא
 ליה ליה להשוות וא"ת ועלה עליה
 זכר אמאי פסולה הא דהאי לא ניחא
 ליה להפסול פרה" שדמיה יקרים
 צביל"ו דבר מועט וי"ל דאם היתה
 כשירה הוה ניחא ליה ולכן אף
 להכשיר וא"ת הכניסה לרבקה דהיא
 אמאי כשירה? מאי שנא מעגלה עליה
 זכר דפסולה? וי"ל דהתם לא ניחא
 ליה דשיטתה שאינו מרויח כ"כ' דבנלו
 הכי נדושת התפולה? וא"ת אי לא
 ידע צשעת עלייה הזכר אמאי פסולה
 מאי שנא ממשכר לזכרין לעיל
 (דף כג.) נגזו אינן צני יומן ואם
 נאמר ללא מיפסלא אלא כשידע
 צשעת עלייתו א"ש ואמי נמי שפיר
 הא דתמן (פרה פ"ב מ"א) פרה
 מעוברת ר"ה ע"ה מכשיר קוסה ורי
 אדמייר דוקא דוקא עליה זכר אצל
 וטעמא דרנבן דפסולה כדדרשינן
 (ספרי ויקחו אלך פרה צשעת שהיה
 מלאכה צפרת דלמור צ' הכונס (צ"ק דף ע. ו.)
 שנת אף נמי לא צנינן יעומת דעגלים
 קדישין קדישין מוצא היא דמיא צפרה
 וי"ל דמשמע ליה ללא מוטעם עול פוסל
 דקמי צניסין וכן היה ר"ה פוסל צשאר
 קרננות' לכן קאמר דקדיש מוצב
 היא דממענין נדע
 מקרא דמן (סנהדרין דף ע"ג כג: ד"ה
 ש"מ): הא אין עשה דוחה אלא תעשה
 ועשה. וא"ת דפ"ב צניסות (דף כה.)
 וצ' קאי עשה דקדושים יהיו וי"ל
 דלא קאי עשה דקדושים יהיו אלא
 עשה דומה א"ת לא תעשה ועשה
 ה"מ

וכו' דקאי אפועלין. ר"פ. ג. וניחא ליה
 לבעל אבידה שישתמש בהן אפי'
 לצרכו בין דאין מתקלקלין משום
 דרלמא לבד ולא ישתמש בהם
 ויתקלקלו. מוס' הא"ש. ט. כסופר
 אבייתא דה"ל ע"ן וכלי נחשת. שם. ה.
 אלא אי שריא אפילו לצרכו לבד
 או פריך שפיר דאין לו להשתמש
 לצרכו אלא על פי הבעלים ומשני
 שחלבו בעליו למדהי. מוס' הא"ש. י.
 ואע"ג דמיייתין עלה קרא דאשר לא
 עבד בה, (דכתיב גבי עגלה ערופה)
 ומה פירא גמרי' פרה מעגלה ערופה
 לענין זה בבי' שדול עול או מדרכותא
 אחרתי. קיטאי' (וע' מוס' לקמן ד"ה
 אף ע"ה). מאי פריך. דלמא הכא אפי'
 לצרכה פסולה. ונקט שטיק ותרדוש
 הפירות. ותרדוש שהוא הדיש
 לצרכה, שהוא ברי לה. דומיא
 דתיק שחאו לצרכה (וי"ל). שטיק
 שם בנלו (וע' שם נדכ"ו). II. אדומה.
 ר"פ פסחים ט: ט. עובר שחוא. שם.
 ג. א. וניחא ליה בדישתה. שם. יא.
 ולפי' הקונטרס ניחא דמיירי
 בבעלה ערופה ובעגלה בת
 שנתה ואינו רוצה להטריח לה
 שהיא אמה מעוברת אדומה. מוס'
 הא"ש. ט. אלא קנין דמכשיר רבואה
 דר' אליעזר דמכשיר אפי' שהוא
 כאחד מאבירי הבחמה וניתר
 בשחיטת האם ואין שם דעליו. מוס' הא"ש. טו.
 אלא מא שמע דהיינו משום
 דפסול ברביעי דשיך כל כך
 בכל הקרבנות אבל פסול
 דרשיעה [כלומר דנשען עליה
 הוכר] לא שייך גלא בפרה. ר"פ.

קלו א מיי פ"ג מהל'
 גולה ואידיה ה"ל
 יא סמג עשין עד טושי"ע
 ח"מ סי' רסו ספיק יח:
 קלו ב ג ד מיי פ"י
 מהל' רומה ה"ל ג
 ופ"א מהל' פרה אדומה
 הלכה ז סמג ע"ה
 לנל:
 קלו ה ז ח מיי פ"ג
 מהל' גולה ואידיה
 הלכה יב סמג עשין עד
 טושי"ע ח"מ סי' רסו ספיק
 יט:
 קלו ט י ימיי סה ה"ל ג
 ופי' מהלכות שאלה
 ופקדון הלכה ז סמג ע"ה
 טושי"ע ח"מ סי' רסו ספיק
 כא כה:
 קבו כ מיי פ"א מהל'
 גולה ואידיה ה"ל יז
 סמג עשין עד טושי"ע ח"מ
 סי' רעב ספיק ג:
 קבלא ל מיי סה הלכה יג
 סמג ע"ה טושי"ע
 ח"מ סי' רסג ספיק א:
 קלבו נ מיי סה פ"ב
 הלכה ז סמג ע"ה
 טושי"ע ח"מ סי' רסד
 ספיק ה:
 קלבו נ מיי פ"א סה
 הלכה יז ופי'
 מהלכות מרות ה"ל טו:

רבינו הגנאל

ושוחח לצרכה אבל (לו)
 [לא] לכבודו. מיביעא לן
 לצרכה ולצרכו מאי. ח"ש.
 ושוטחה לצרכו. וכו'. ח"ש.
 לא ישוחח לה על גבי
 מיטה ולא על גבי מגוד
 לצרכו, ולא אישטתה.
 פ"י לרבקה, לפטמה.
 מלשון עגלי מרבק (וימיה
 מו כא). ח"ש. הכניסה
 לעגלה בגורן כדי לרבקה,
 והבליכתה דשה בן גולה'
 כתיבה שבגורן. כשירה.
 בשביל שתיק שחאו אמו
 ותרדוש. פסולה. ופשוטה
 היא. ח"ש. מיהא דהנן
 במסכת פרה (פ"ב מ"ד),
 שכן עליה עוף כשירה,
 עלה עליה זכר פסולה.
 והא עליית עליה זכר
 לצרכו ולצרכה היא, וקמי'
 פסולה. ודחי רב פפא
 ואפי' כל מילת' דניחא ליה
 אפי' שלא שחאו בדיים
 עשין חן, ודיק מדרב'
 עובר וקרינן עובר. כהנא
 חרש וכלי נחשת משתמש
 בהן לצרכין, אבל לא
 משתמש בהן כלי כסף,
 משתמש בהן כלי ארז,
 לא בחמין מפני ששוחחין.
 מגרפות וקדומות,
 משתמש בהן ברוך. אבל
 לא בקשה מפני ששוחחין.
 כלי זהב וכלי כוכביה, לא
 ינע בהן עד שיהא אלוהה.
 כרוך שאמרו באבירה כך
 אמרו בפיקדון שהכלו
 בעליו למדינת הים. מצא
 שכן או קופה שאין דרכו
 ליטול, הרי זה לא יטול.
 אלא אם רוצה לעשות
 לפנים משורת הדין כו'
 ישמעאל. פי' פתכא
 דאפי' בחילה של חירות
 של דקל. פי' וקא מתפת,

מוסף תוספות

א. רש"י ל"ד גורם בתורה,
 שוורים [אבל]. ר"פ.
 ב. והכי משמע לישנא
 טפי כ"ה, ישורו פועלין

מוסף תוספות

א. רש"י ל"ד גורם בתורה,
 שוורים [אבל]. ר"פ.
 ב. והכי משמע לישנא
 טפי כ"ה, ישורו פועלין

מוסף תוספות

א. רש"י ל"ד גורם בתורה,
 שוורים [אבל]. ר"פ.
 ב. והכי משמע לישנא
 טפי כ"ה, ישורו פועלין

מוסף תוספות

א. רש"י ל"ד גורם בתורה,
 שוורים [אבל]. ר"פ.
 ב. והכי משמע לישנא
 טפי כ"ה, ישורו פועלין

מוסף תוספות

א. רש"י ל"ד גורם בתורה,
 שוורים [אבל]. ר"פ.
 ב. והכי משמע לישנא
 טפי כ"ה, ישורו פועלין

מוסף תוספות

א. רש"י ל"ד גורם בתורה,
 שוורים [אבל]. ר"פ.
 ב. והכי משמע לישנא
 טפי כ"ה, ישורו פועלין

